

Naslov članka/Article:

POMEN PROSTE IGRE V PREDŠOLSKEM OBDOBJU

Benefits of Free Play in Preschool

Avtor/Author:

Nataša Satler

DOI:

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Vzgoja in izobraževanje št. 6/2022, letnik 53

ISSN 0350-5065

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo
Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2022

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/vzgoja-in-izobrazevanje/>

POMEN PROSTE IGRE V PREDŠOLSKEM OBDOBJU

Benefits of Free Play in Preschool

IZVLEČEK

V prispevku pišemo o pomenu proste igre v predšolskem obdobju. V prvem delu prispevka so podana teoretična izhodišča o igri in pomenu te za otroke v predšolskem obdobju. V empiričnem delu pa je podana analiza rezultatov, pridobljenih s spletnim anketnim vprašalnikom o pomenu proste igre v predšolskem obdobju, ki so ga izpolnjevali vzgojiteljji in vzgojiteljji predšolskih otrok – pomočniki vzgojiteljev.

Namen raziskave je bil ugotoviti, kako, kje in koliko časa dnevno je otrokom v vrtcih omogočena prosta igra in kakšna so stališča vzgojiteljev in vzgojiteljev predšolskih otrok – pomočnikov vzgojiteljev glede pomena proste igre in njihovega vključevanja otrok vanjo.

Analiza zbranih podatkov izkazuje, da je veliki večini (96 %) vzgojiteljev in vzgojiteljev predšolskih otrok – pomočnikov vzgojiteljev (v nadaljevanju strokovni delavci) zelo pomembno, da otrokom v vrtcu omogočajo prosto igro, ki jo v 88 % primerov otrokom omogočajo vsakodnevno in za katero slaba polovica otrok porabi od 30 do 45 minut dnevno. V 54 % primerov strokovni delavci otrokom prosto igro omogočijo po vodenih dejavnostih, pri čemer ta najpogosteje poteka v igralnici vrtca ali na vrtčevskem igrišču, pri njej pa se otroci največkrat prosto igrajo s kockami.

Ključne besede: prosta igra, predšolska vzgoja, vloga vzgojitelja, igralni material, čas igranja

ABSTRACT

This paper discusses the significance of free play in preschool. The first section provides a theoretical background on play and its importance for preschool children. The empirical part analyses the results of an online questionnaire on the benefits of free play administered to preschool teachers and teaching assistants. The goal was to determine how preschoolers played freely, where and how much time they spent doing so. The study also looked at the preschool teachers' and assistants' perspectives on the importance of free play and how they engaged children in it. According to the data, the vast majority (96%) of preschool teachers and teaching assistants (hereafter referred to as practitioners) consider preschool free play, which occurs daily in 88% of cases, indispensable. Just under half of the children spend between 30 and 45 minutes a day playing freely. According to 54% of practitioners, free play time follows guided activities. It most often takes place in the kindergarten playroom or playground, and children typically play with blocks.

Keywords: free play, preschool education, role of educator, play materials, playtime

UVOD

Otroška igra je ena od pomembnih in specifičnih dejavnosti, ki je na različne načine vpletena v kurikulum za vrtce, tako v načrtovane dejavnosti kot v vsakdanje življenje otrok v vrtcu in doma.

Vsi otroci potrebujejo igračo ali predmet, ki jim predstavlja igračo, saj igrače spodbujajo njihov telesni in miselni razvoj. Otrok se prek igre uči, prilagaja, giblje, razvija govor in se čustveno odziva. Otroška igra pa je tudi sredstvo, prek katerega se družijo z drugimi otroki ali pa se zgolj igra v njihovi bližini.

Velikokrat igro določajo in usmerjajo odrasli, kar lahko na otroka deluje negativno, saj zavira njegovo domišljijo, ustvarjalnost in samostojnost. Taka igra ne kaže otrokove osebnosti in mu ne daje posebnega zadovoljstva. Včasih pa

je pomoč odraslih koristna, posebej pri otrocih, ki imajo veliko željo po igri, vendar si ne znajo pomagati pri iskanju in uporabi sredstev.

POMEN IGRE IN PROSTE IGRE ZA RAZVOJ OTROKA

V Kurikulumu za vrtce (1999) ima otroška igra pomembno mesto, saj je opredeljena v skupini načel predšolske vzgoje v vrtcu, ki jo v širšem smislu razumemo kot način otrokovega razvoja in učenja v zgodnjem obdobju. Prav tako kurikulum navaja, da je igra pomembna, ker je to dejavnost, ki se izvaja zaradi nje same. Otroka notranje motivira, mu spremeni odnos do realnosti, v njej je lahko svoboden. V igri se prepletajo različna področja kurikula, npr. spoznavanje samega sebe, razvoj in učenje jezika ob pretvarjanju v simbolni igri, ko izvaja dejavnost, kot

da bi dobil svojo pomenskost in sporočilnost ravno skozi rabo jezika, pridobivanje različnih izkušenj skozi igro, socialno učenje.

Igra je že sama po sebi otroku prijetna dejavnost, ker ustreza njegovi naravni potrebi po udejstvovanju. Precej vpliva na otrokovo telesno rast, na razvoj njegove inteligentnosti, na pridobivanje novih izkušenj in znanja, med drugimi tudi na njegovo čustveno življenje in na njegov razvoj v družbeno bitje. Pri igri otrok uporablja svoje telo in čute, razvija pa si mišljenje in razum. Z igro raziskuje in odkriva nove stvari. Igra je že od nekdaj bila sestavni del otrokovega življenja, čeprav se je način življenja v zgodovini spreminjal. Otrokova igra je zelo povezana z njegovim delom, saj pri njej razvija svoje sposobnosti in delovne navade, zato se loteva vedno težjih nalog (Toličič, 1973: 182; Leach, 2004: 184)

Otrok se igra zaradi zadovoljstva, ki mu ga nudi igra, in ne zaradi zunanje prisile. Potek in smisel sta v njej sami, zato otroku ni toliko važen končni rezultat kot sam proces, uživanje in zadovoljstvo v igri (Horvat in Magajna, 1987).

Poznamo številne razlage pomena otroške igre, ki izhajajo iz različnih psiholoških teorij, vendar se v vseh prepozna skupne značilnosti, ki opredeljujejo igro. V vsebini se odražajo: pomembni dogodki in odnosi iz otrokovega življenja, igrače oziroma igralni materiali pa sodoločajo igro. Igra otroka notranje motivira, cilj je lahko igralna dejavnost sama, izraznost je lahko zelo velika, ker ga le-ta osebno močno angažira. Pri igri gre za spontano prepletanje različnih področij otrokovega razvoja, od čustvenega, socialnega, gibalnega do spoznavnega. Ena izmed značilnosti je tudi visoka stopnja divergentnosti. Pri igri so pomembni še drugi dejavniki, kot so čas, prostor in vrsta igralnega materiala (Marjanovič Umek, 2010: 44).

Med številnimi vrstami igre je za otrokov vsestranski razvoj še posebej pomembna prosta igra. Čas, ki ga otrok preživi ob prosti igri, ima pomembno vlogo pri razvoju samostojnosti, samozaupanja, kognitivnih sposobnosti, domišljije in kreativnosti ter obvladovanju stresa. Otrok, ki preživi več časa v naravi, ob prosti igri in spontanosti dejavnosti, ima bolj razvite izvršilne funkcije. Prosta igra je namreč za otroka naraven način za učenje. V igri, v kateri odrasli niso prisotni, ima otrok večji nadzor in se lažje uveljavlja. V tem primeru se sam odloča, sam rešuje probleme, sam ustvarja in spoštuje pravila (Sandborn, 2014).

Toličič (1981) poudarja, da pride drugačen pogled otroka na svet najbolj do izraza ravno v svobodni igri. Otroci se ne igrajo z nekim namenom, da bi razvijali svoje sposobnosti, vendar v igri dosežejo ravno to. Igrajo se, da zadostijo svojo notranjo potrebo. Treba je poznati vlogo igre v otrokovem razvoju, saj je v nasprotnem primeru ne znamo ceniti in jo vidimo kot nepotrebno igračkanje. Napaka je, če odrasli igro prehitro nadomestijo z delovnimi nalogami ali pa vanjo preveč posegajo, da jo spremenijo v učni proces.

Ko ima otrok za prosto igro na voljo dovolj časa, ta prerese v bolj kompleksno ter postane bolj kognitivno in socialno zahtevna. Skoznjno otrok raziskuje materiale in odkriva njihove lastnosti, za igranje z njimi domiselno uporablja svoje znanje, izraža svoja čustva in razkriva notranje občutke, ohranja čustveno ravnovesje, telesno in duševno zdravje ter dobro počutje. Med prosto igro otroci razvijejo občutek, kdo so in kakšna je njihova vrednost, se drug od drugega učijo socialnih veščin in delitve igrač. Z ukvarja-

njem s konflikti se naučijo reševanja problemov, razvijajo komunikacijske in jezikovne spretnosti (Santer, Griffiths, Goodall, 2007).

Marjanovič Umek (2001) zagovarja smiselno umeščenost igre v kurikulum za vrtce, hkrati pa opozarja na pomembnost vrste preostalih dejavnosti, ki so glede na cilje, ki jih zasledujejo, lahko enako ali bolj primerne in strokovno upravičene. Avtorica meni, da bi bila strokovno nesprejemljiva trditev, da se predšolski otroci lahko vsega naučijo skozi igro, ter zagovarja različne dejavnosti ter različne metode in oblike vzgojnega dela.

Ker je igra po definiciji spontana in svobodna aktivnost, je zelo pomembno, da je odrasli ne skušajo pretirano usmerjati z nenehnimi navodili in poskusi spreminjanja (popravljanja) otrokove aktivnosti (Casper in Thomas, 1999).

DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA IGRO

Otroci se med seboj razlikujejo glede na vsebino in način igre, vrsto iger in igrač, čas, ki ga preživijo v različnih igrah itd. Na igro pa vplivajo naslednji dejavniki:

- **osebnostne značilnosti otroka:** npr. živahnost, družabnost, vztrajnost, samozaupanje itd.;
- **spol otroka:** čeprav je vprašanje, koliko so razlike genetsko pogojene in koliko nanje vpliva okolje s kulturnimi stereotipi o ženski in moški vlogi, je dejstvo, da se med spoloma že zgodaj kažejo različne preference v zvezi z izbiro iger in igrač, ki so skladne s stereotipno vlogo moškega in ženske v družini in družbi;
- **trenutno fizično in čustveno stanje** otroka, npr. utrujenost, bolezen, razigranost, jeza, žalost itd.;
- **trenutna situacija**, npr. letni čas, prostor, vrsta in količina igrač, možni soigralci, količina prostega časa (zlasti pri šolskih otrocih) itd.;
- **ožje okolje:** otroke pri igri lahko spodbujajo odrasli ali pa si otrok pomaga z različnimi igralnimi materiali (npr. oblačila za preoblačenje, velike škatle itd.), na njihovo ustvarjalnost pa vlivajo tudi vse druge izkušnje, ki jih dobijo v okolju (npr. obisk živalskega vrta, letališča; kar je videl v knjigah itd.);
- **kultura:** vpliva na razlike v možnostih in vrsti iger, ki so značilne za različna zgodovinsko-kulturna okolja. Psihologi ugotavljajo, da otroštvo traja vse dalj časa; v preteklosti je bilo bistveno krajše, obseg igre pa skromnejši (Batistič Zorec, 2002).

Igra je zabavna. Otroci se v njej veliko naučijo, vendar lahko sčasoma postane ponavljajoča se dejavnost. **Dogaja se, da se otroci vključujejo v ene in iste igralne dejavnosti, prevzemajo ene in iste vloge ter enake oblike vedenja. Takrat je vloga odraslega pri oblikovanju, razvoju in poteku otrokove igre ključna. Odrasli lahko otroka spodbudijo k razvoju višjim in zahtevnejšim ravnem igralnih dejavnosti.** Vključevanje odraslega v igro pa je odvisno od značilnosti otrok, njihove aktivnosti in ciljev igralne dejavnosti (Marjanovič Umek, Lešnik Musek, 2001).

CILJ RAZISKAVE

Temeljni cilj raziskave je bil ugotoviti, kako, kje in koliko časa dnevno je otrokom v vrtcih omogočena prosta igra in kakšna so stališča vzgojiteljev in pomočnikov vzgojiteljev

predšolskih otrok (v nadaljevanju strokovni delavci) glede pomena proste igre otrok in njihovega vključevanja vanjo. Pri tem smo izhajali iz naslednjih raziskovalnih vprašanj, ki smo jih razdelili v dva vsebinska sklopa. Prvi sklop vprašanj se nanaša na preverjanje prepričanj in pojmovanj strokovnih delavcev o prosti igri (1–3), drugi sklop pa na pojavnost proste igre v vrtcu in vlogo strokovnih delavcev pri tem (4–7):

1. Kako pomembno se strokovnim delavcem zdi, da otrokom v vrtcu omogočijo prosto igro?
2. Katere so za strokovne delavce značilnosti proste igre?
3. Kako strokovni delavci v vrtcu pojmujejo prosto igro?
4. Kako pogosto in kdaj strokovni delavci otrokom v vrtcu omogočijo prosto igro?
5. Koliko časa dnevno v povprečju traja prosta igra otrok in kje najpogosteje poteka?
6. S katerimi igralnimi materiali in igračkami se otroci najpogosteje igrajo v času proste igre?
7. Kakšna je vloga strokovnih delavcev v času, ko se otroci prosto igrajo?

METODA

Pri raziskovanju smo uporabili deskriptivno ali opisno metodo raziskovanja.

UDELEŽENCI

V raziskavo z namenskim in priložnostnim vzorcem je bilo vključenih 163 strokovnih delavcev vrtcev, od tega 71,78 % vzgojiteljev predšolskih otrok in 28,22 % pomočnikov vzgojiteljev iz vseh 12 statističnih regij Republike Slovenije. V raziskavi so sodelovali vzgojitelji predšolskih otrok in pomočniki vzgojiteljev z različno delovno dobo v vrtcu: do 5 let 17,79 % anketirancev, od 5 do 10 let 20,25 % strokovnih delavcev, od 10 do 15 let 22,70 % strokovnih delavcev, od 15 do 20 let 11,04 % strokovnih delavcev, od 20 do 25 let 9,20 % strokovnih delavcev, od 25 do 30 let 3,68 % strokovnih delavcev, od 30 do 35 let 4,29 % strokovnih delavcev, od 35 do 40 let 9,20 % strokovnih delavcev in več kot 40 let 1,84 % strokovnih delavcev.

OPIS VPRAŠALNIKA

Vprašalnik je sestavljalo 10 vprašanj različnih tipov. Prva 3 vprašanja so bila enostransko izbirnega tipa, namenjena pridobivanju podatkov o strokovnih delavcih glede delovnega mesta, delovne dobe in statistične regije zaposlitve. Prepričanja in pojmovanja strokovnih delavcev o prosti igri smo preverjali s 3 trditvami, pri čemer so strokovni delavci o pomembnosti proste igre otrok v vrtcu morali izraziti stopnjo strinjanja na 4-stopenjski lestvici (1 – zelo pomembno, 2 – pomembno, 3 – manj pomembno, 4 – nepomembno), odgovoriti na vprašanje odprtega tipa in izraziti stopnjo strinjanja s posameznimi trditvami na 3-stopenjski lestvici (1 – se ne strinjam, 2 – deloma se strinjam, 3 – strinjam se). Pojavnost proste igre v vrtcu in vlogo strokovnih delavcev pri tem smo preverjali s 3 vprašanji večstranske izbire in 1 trditvijo, pri čemer so morali strokovni delavci izraziti stopnjo strinjanja s posameznimi trditvami na 4-stopenjski lestvici (1 – vedno, 2 – pogosto, 3 – redko, 4 – nikoli).

POSTOPEK ZBIRANJA IN OBDELAVE PODATKOV

Empirični podatki o pomenu proste igre v vrtcu so bili pridobljeni na podlagi anonimno izpolnjenih spletnih anketnih vprašalnikov s pomočjo spletnega orodja 1KA, v času od 5. 8. 2020 do 17. 8. 2020.

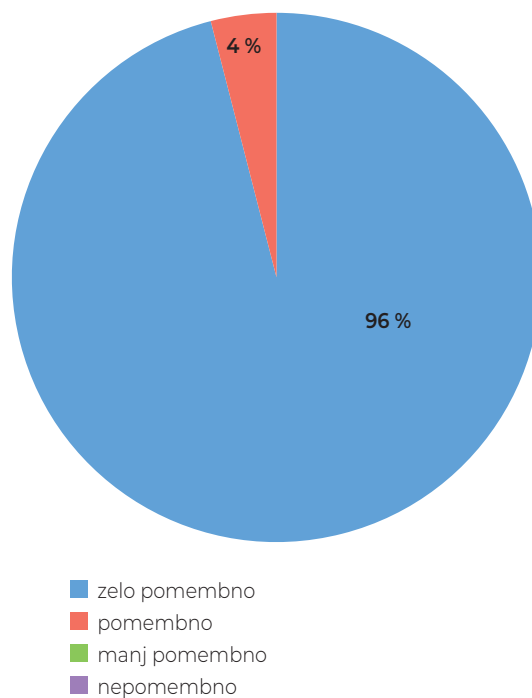
Podatke, dobljene z vprašalnikom, smo statistično obdelali v Microsoftovem programu Excel, rezultate pa predstavili grafično in opisno.

REZULTATI IN RAZPRAVA

V nadaljevanju so podani rezultati o pomenu proste igre v predšolskem obdobju, ki so razdeljeni v dva sklopa.

1. Prepričanja in pojmovanja vzgojiteljev predšolskih otrok in pomočnikov vzgojiteljev (v nadaljevanju strokovni delavci) o prosti igri.

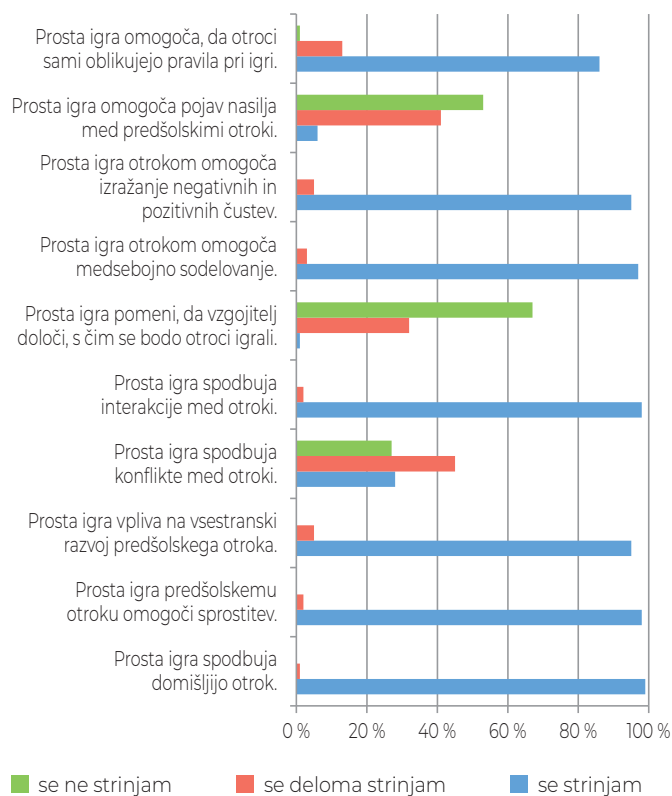
V Grafikon 1 je razvidno, kako pomembno se strokovnim delavcem zdi, da otrokom v vrtcu omogočijo prosto igro.

► GRAFIKON 1: Pomembnost omogočanja proste igre otrokom v vrtcu

96 % strokovnim delavcem, ki so sodelovali v raziskavi se zdi zelo pomembno, da otrokom v vrtcu omogočijo prosto igro, in le 4 % se to zdi pomembno. Za nikogar od vključenih v raziskavo se omogočanje proste igre otrokom v vrtcu ne zdi manj pomembno ali celo nepomembno, kar pomeni, da se strokovni delavci zavedajo pomembnosti proste igre otrok.

V Grafikonu 2 je prikazano, katere so za strokovne delavce v vrtcih značilnosti proste igre.

► **GRAFIKON 2:** Značilnosti proste igre otrok po mnenju strokovnih delavcev

Velika večina strokovnih delavcev se strinja, da prosta igra spodbuja domišljijo otrok (99 %), da otrokom omogoči sprostitvev (98 %), da vpliva na njihov vsestranski razvoj (95 %), da spodbuja interakcije med njimi (98 %), da omogoča njihovo medsebojno sodelovanje (97 %), da jim omogoča izražanje njihovih pozitivnih in negativnih čustev (95 %) in da lahko otroci pri prosti igri sami določajo pravila igre (86 %). Večina strokovnih delavcev se deloma strinja, da prosta igra spodbuja konflikte med otroki, ne strinjajo pa se, da prosta igra pomeni, da strokovni delavec določi, s čim se bodo otroci igrali, in da ta povzroča pojav nasilja med otroki.

Rezultati raziskave izkazujejo, da strokovni delavci v vrtcu poznajo značilnosti proste igre, kar je zelo dobro, saj je prosta igra izjemno pomembna za otrokov celostni razvoj. Izjemno pomembno je tudi, da se strokovni delavci zavedajo, da prosta igra ni vnaprej načrtovana dejavnost, za katero bi bilo treba pripraviti sredstva, ampak izhaja iz otrokove notranje motivacije in predstavlja aktivnost otroka, ki jo je izbral sam.

Na vprašanje, kako strokovni delavci pojmujejo prosto igro, so ti odgovarjali zelo različno. Njihove odgovore smo kategorizirali v 9 skupin in so prikazani v Preglednica 1.

Odgovori strokovnih delavcev izkazujejo, da jih največ, to je 22,62 %, prosto igro pojmuje kot igro, kjer se otroci igrajo sami, strokovni delavci pa se vključujejo le v določenih primerih, med prosto igro otroke opazujejo in spremljajo, temu z 18,45 % sledi pojmovanje, da je prosta igra vsaka igra, kjer se otroci se igrajo sami, strokovni delavci pa se vključujejo le pri nezmožnostih reševanja konfliktov ali pri nevarni igri. 17,26 % strokovnih delavcev meni, da je prosta igra tista, kjer si otroci sami izberejo igrače, načine igre in soigralce, 16,07 % jih meni, da je prosta igra vsaka igra, ki ni vodena.

► **PREGLEDNICA 1:** Kako strokovni delavci pojmujejo prosto igro otrok

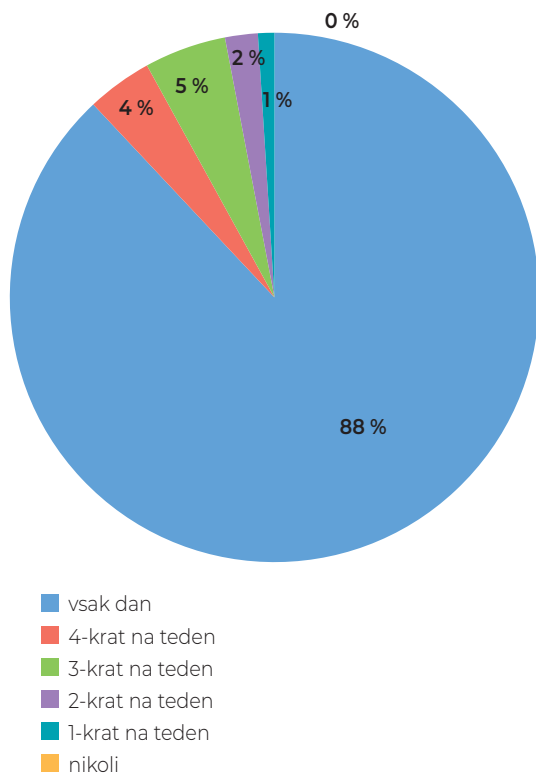
Pojmovanje proste igre	Odstotek (%)
Je vsaka igra, ki ni vodena.	16,07
Otroci sami izberejo igrače, načine igre in soigralce.	17,26
Je igra, pri kateri si otroci sami izberejo igrače, načine igre, soigralce in so omejeni le s pravili vedenja v igralnici ali na prostem.	14,29
Otroci se igrajo sami, strokovni delavci pa se vključujejo le pri nezmožnostih reševanja konfliktov ali pri nevarni igri.	18,45
Otroci se igrajo sami, strokovni delavci pa se vključujejo le v določenih primerih, med prosto igro otroke opazujejo in spremljajo.	22,62
Pripravljeno učno okolje, kjer otroci uporabljajo nestrukturiran material in se igrajo igre vlog.	2,38
Razvoj delovnih navad, spodbujanje kreativnosti, krepitev socialnih veščin.	4,76
Je dejavnost, v kateri otrok razvija pomembne možganske funkcije, se razvija na vseh področjih, ob prosti igri se povezuje z naravo, išče pomočnike v igri, razvija samostojnost.	2,98
Je ustvarjalna, širi otrokov socialni krog, je čuječa, strokovni delavci ob prosti igri spoznavajo interese, nadarjenost in sposobnost otrok.	1,19

Strokovni delavci v vrtcih so tisti, ki lahko največ pripomorejo h kakovostni otroški igri in s tem spodbudijo otrokov razvoj in pozitivno samopodobo, vendar morajo za to imeti ustrezna znanja o prosti igri otrok, o njeni vlogi in pomenu za razvoj otrokov ter njihovi vlogi. Glede na rezultate naše raziskave menimo, da strokovni delavci v vrtcih nimajo dovolj znanja o različnih vidikih proste igre. Prav s tega vidika bi bilo nujno strokovne delavce bolj ozaveščati ozaveščanja o nujnosti in pomembnosti proste igre v vrtcu in jim omogočiti nadaljnje izobraževanje in usposabljanje na tem področju.

2. Pojavnost proste igre v vrtcu in vloga strokovnih delavcev

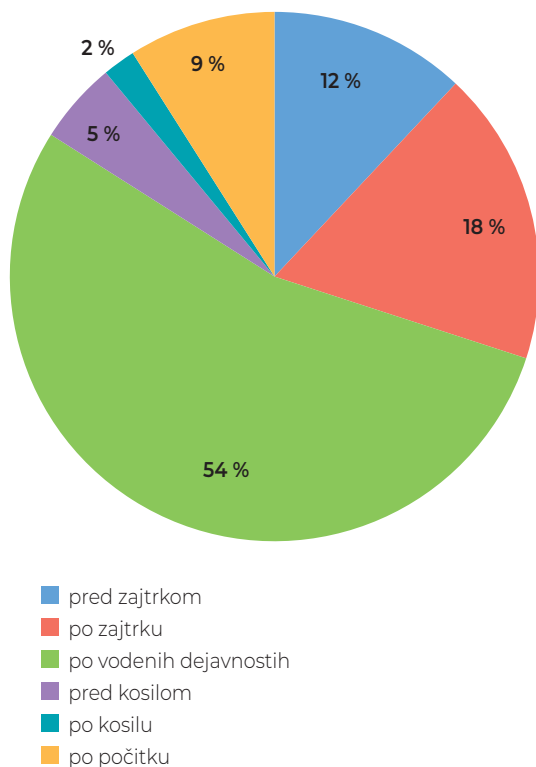
V Grafikonu 3 je razvidno, kako pogosto strokovni delavci v vrtcu otrokom omogočijo prosto igro.

Iz Grafikona 3 lahko razberemo, da 88 % strokovnih delavcev otrokom v vrtcu omogoča prosto igro vsakodnevno, 4 % 4-krat na teden, 5 % 3-krat na teden, 2 % 2-krat na teden in 1 % le 1-krat na teden. V otrokovo največjo korist je seveda, da se otrokom v vrtcu vsakodnevno omogoča prosta igra, kar je po poročanju strokovnih delavcev tudi prevladujoča praksa.

► GRAFIKON 3: Pogostost omogočanja proste igre otrokom

V Grafikonu 4 je razvidno, kdaj strokovni delavci otrokom v vrtcu največkrat omogočijo prosto igro.

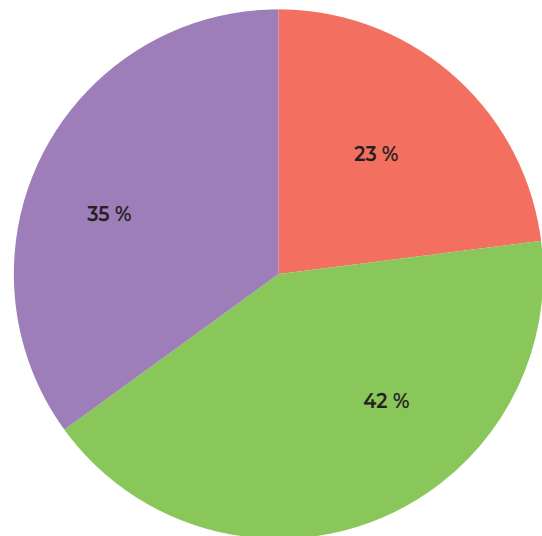

► GRAFIKON 4: Opredelitev časa, ko strokovni delavci otrokom v vrtcu največkrat omogočijo prosto igro.

54 % strokovnih delavcev otrokom v vrtcu vsakodnevno omogoča prosto po vodenih dejavnostih, 18 % po zajtrku, 12 % pred zajtrkom, 9 % po počitku, 5 % pred kosilom in 2 % po kosilu.

Pri opredelitvi časa omogočanja proste igre otrokom je treba izpostaviti, da je to potrebno otrokom omogočiti takrat, ko so vsi, ki so tisti dan v vrtcu, le-te deležni. Nekateri otroci namreč v vrtec prihajajo tik pred zajtrkom ali domov odhajajo pred kosilom ali po njem in v takih primerih proste igre v vrtcu niso deležni.

V Grafikon 5 je razvidno, koliko časa v povprečju traja prosta igra, ki jo strokovni delavci v vrtcu omogočijo otrokom.

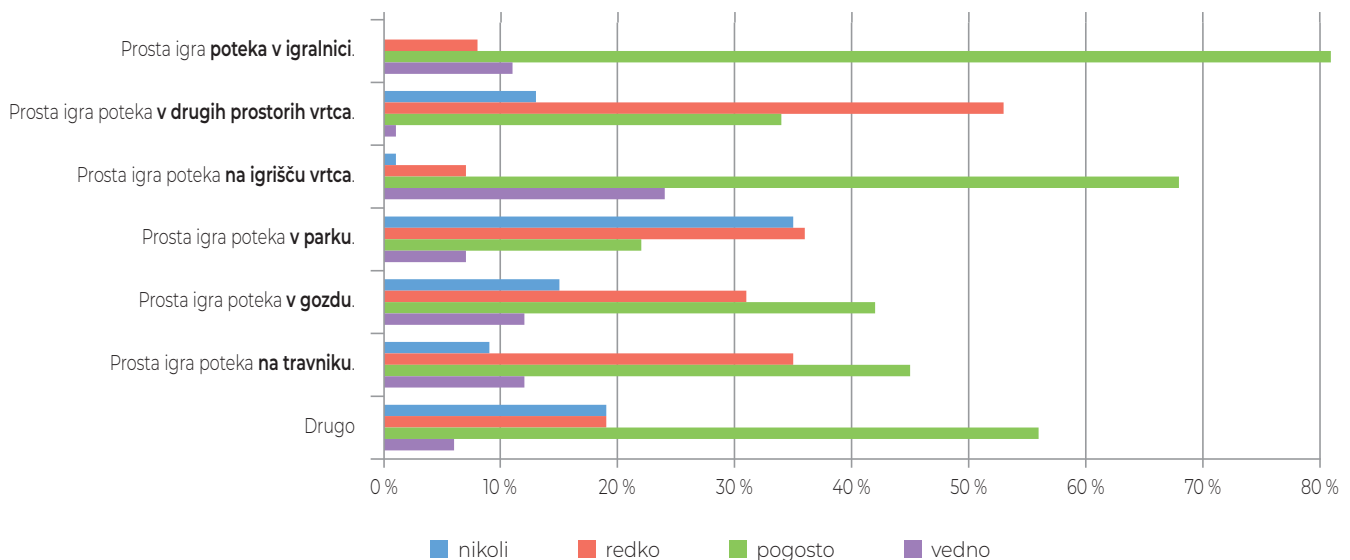
► GRAFIKON 5: Povprečno trajanje proste igre otrok, ki jo v vrtcu otrokom omogočijo strokovni delavci.

Iz Grafikona 5 lahko razberemo, da 42 % strokovnih delavcev otrokom v vrtcu omogoča prosto igro, ki traja 30–45 minut, 35 % več kot 45 minut in 23 % 15–30 minut.

Pomembno se nam zdi, da vsi strokovni delavci otrokom v vrtcu dopuščajo prosto igro, ki je daljša od 15 minut. Zelo težko lahko rečemo, koliko časa otrok potrebuje za prosto igro, saj je to odvisno od njegove starosti, vsebine, soigralcev, materiala in interesa (Marjanovič Umek in Lešnik Musek, 2001). Griffing (1983, v Mrjanovič Umek in Lešnik Musek, 2001) pravi, da je priporočljiv časovni okvir proste igre otrok med 30 in 50 minutami.

Podatki o dolžini proste igre, ki jo strokovni delavci, vključeni v raziskavo, omogočajo otrokom v vrtcu, so spodbudni, saj otrok prav v času proste igre razvija svoje funkcije, medsebojno sodelovanje z vrstniki in se uči reševanja konfliktov.

Nadalje nas je zanimalo tudi, kje najpogosteje poteka prosta igra, ki jo strokovni delavci v vrtcu omogočijo otrokom.

► GRAFIKON 6: Najpogostejši prostor, ki ga za prosto igro izberejo strokovni delavci v vrtcu.

Podatki izkazujejo, da prosta igra otrok pogosto poteka v igralnici in na igrišču vrtca. V 12 % pa prosta igra pogosto poteka tako na travniku kot tudi v gozdu. Prosta igra v večini primerov redkeje poteka v drugih prostorih vrtca in v parku. Pod drugo so strokovni delavci zapisali še: na obali, na terasi vrtca, na igriščih okoli vrtca, v atriju vrtca in pozimi na snegu.

Menimo, da je izbira prostora, ki ga strokovni delavci v vrtcu izberejo za prosto igro, odvisna tudi od okolja, v katerem se vrtec nahaja, in ali imajo strokovni delavci posledično sploh možnost, da omogočijo prosto igro zunaj notranjih in zunanjih prostorov vrtca. Spodbudno je, da

velik del proste igre poteka v naravnem okolju, ki otrokom omogoča učenje prek igre z vsemi čutili.

V Grafikonu 7 je razvidno, s katerimi igralnimi materiali in igračkami se otroci najpogosteje igrajo v času proste igre.

Iz Grafikona 7 lahko razberemo, da se 42 % otrok v času proste igre najpogosteje igra s kockami, 19 % z naravnimi materiali, 5 % brez igračk, 4 % z materialom za ustvarjanje in risanje in 1 % z družabnimi igrami ter 29 % z drugimi igralnimi materiali in igračkami, kot so npr. vse igrače v igralnici, različni kotički in ljubkovalne igrače, igre vlog, ne strukturiran material, ki ni samo naravni material, kombinacija igračk, več materialov hkrati, igrače od doma itd.

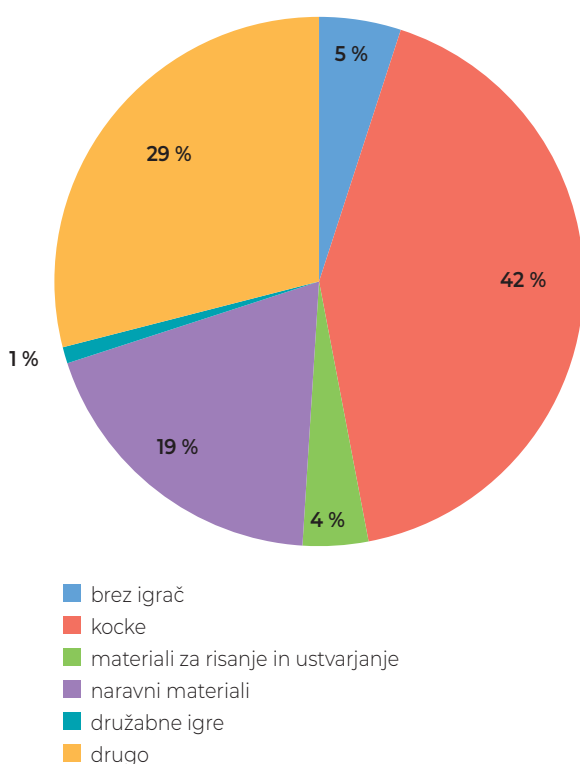
Pomembno je, da so vzgojiteljice dosledne pri spreminjanju vrste in števila igračk, saj lahko pride do prepogostega ponavljanja igralnih situacij z istimi igračkami (Marjanovič Umek in Lešnik Musek, 2001).

V Grafikonu 8 je razvidno, kakšna je vloga strokovnega delavca v času, ko je otrokom v vrtcu omogočena prosta igra.

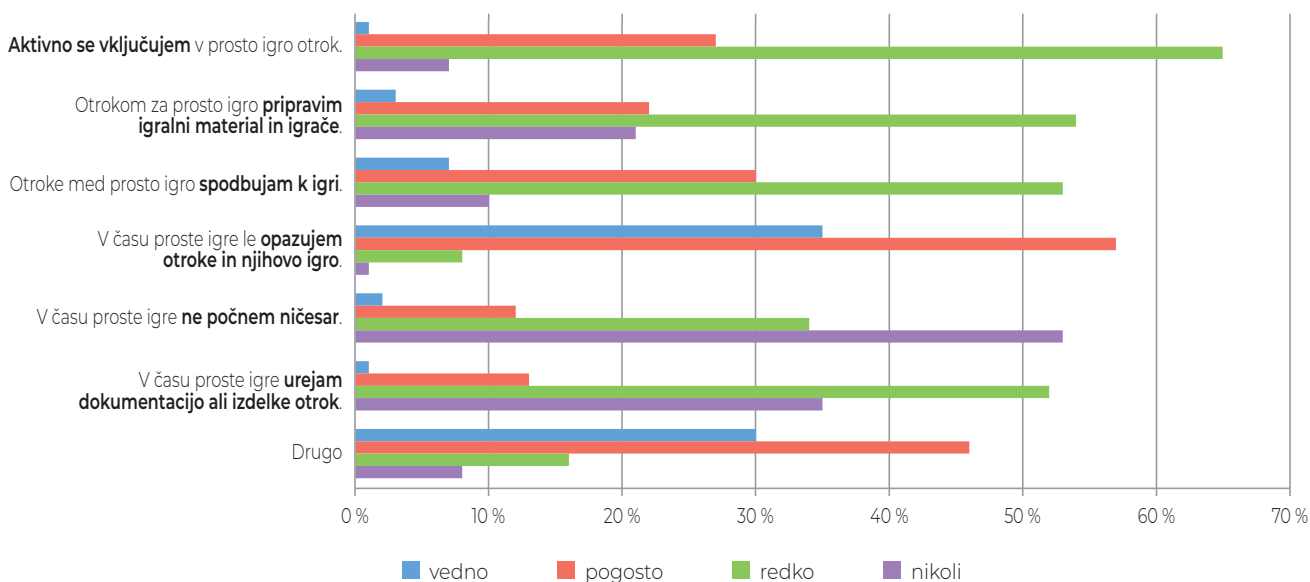
Iz Grafikona 8 lahko razberemo, da 57 % strokovnih delavcev v času proste igre otrok pogosto opazuje otroke in njihovo igro in da se večina njih (65 %) le redko vključuje v prosto igro otrok. 35 % strokovnih delavcev v času proste igre otrok nikoli ne ureja dokumentacije, 52 % jih to počne redko, 13 % pogosto in 1 % vedno, kar pa je malo zaskrbljujoč podatek, saj tako ne morejo takoj opaziti, kdaj je pri prosti igri potrebna njihova intervencija, kakor tudi ne morejo spoznati, kakšne so interakcije med otroki v skupini v času proste igre in kako le-ta poteka. Le 20 % strokovnih delavcev otrokom nikoli ne pripravi igralnih materialov in igračk. 54 % strokovnih delavcev redko, 22 % pogosto in 3 % vedno, kar pa pomeni, da to ni več prosta, ampak usmerjena igra.

SKLEP

Ugotovitve so pokazale razlike v različnih vidikih, povezanih z igro, med strokovnimi delavci. Pogosto smo odrasli prepričani, da morajo biti dejavnosti za otroke vodene, če želimo z njimi doseči, da se česa naučijo, ob tem pa pogosto lahko pozabimo na poglobljeno otrokovo dejav-

► GRAFIKON 7: Igralni materiali in igrače, s katerimi se otroci v času proste igre najpogosteje igrajo.

► GRAFIKON 8: Vloga strokovnih delavcev v času, ko otrokom v vrtcu omogočijo prosto igro.

nost – igro. Sklenemo lahko, da je igra nujno potrebna za duševni in telesni razvoj. Ker je to spontana dejavnost, ki jo otrok izvaja zaradi svojega zadovoljstva, predstavlja zelo pomemben del otrokovega življenja, saj se prek nje nauči spoznavati sebe in svet, ki ga obdaja. S pomočjo igre otroci poskušajo razumeti druge, jih posnemati in se jim prilagajati. Pri tem uporabljajo igrače, ki poosebljajo ideje, ljudi, živali in stvari, ali pa se prosto igrajo brez igrač, zato je prav, da jim pustimo, da se igrajo na svoj način, da jih pri

tem spodbujamo in da se vključimo v prosto igro le takrat, ko otroci potrebujejo pomoč. Strokovni delavci bi otrokom v vrtcu morali dati dovolj časa za prosto igro predvsem v naravnih okoljih. Prosta igra namreč ne sme biti manjvredna, pač pa vsaj enakovredna načrtovanim in vodenim dejavnostim. Prav s tega vidika bi bilo nujno treba strokovne delavce bolj ozaveščati o nujnosti in pomembnosti proste igre v vrtcu in jim zagotoviti ustrezno nadaljnje izobraževanje in usposabljanje.

VIRI IN LITERATURA

Batistič Zorec, M. (2002). *Psihološki vidiki otrokove igre*. Interno gradivo s predavanj.

Casper, V., Thomas, C. (1999). *Infant and toddler development. Step by step – a program for children and families*. Children's Resources International, Inc.

Cvetko, I., Bahovec, E. D. (1999). *Kurikulum za vrtce*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Horvat, L., Magajna, L. (1987). *Razvojna psihologija*. Državna založba Slovenije.

Leach, P. (2004). *Otrok od rojstva do šole*. Domus.

Marjanovič Umek, L., Lešnik-Musek, P. (1998). *Otrokov razvoj in učenje v simbolni igri*. Psihološka obzorja.

Marjanovič Umek, L., Lešnik-Musek, P. (2001). Igra v Kurikulu za predšolske otroke. V: Marjanovič Umek, L., Zupančič, M. (ur.), *Psihologija otroške igre. Od rojstva do vstopa v šolo*. Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Marjanovič Umek, L. (2010). Psihologija predšolskega otroka. V: Marjanovič Umek, L. (ur.) *Otrok v vrtcu: priručnik h Kurikulu za vrtce* (str. 26–55). Obzorja.

Sandborn, D. (2014). *Play: One of the most important factors in a child's development*. Michigan State University Extension. http://msue.anr.msu.edu/news/play_one_of_the_most_important_factors_in_a_childs_development (1. 8. 2020).

Santer, J., Griffiths, C., Goodall, D. (2007). *Free Play in Early Childhood*. National Children's Bureau.

Toličič, I. (1973). *Otroška psihologija*. Mladinska knjiga.

Toličič, I. (1981). Pomen igre za otrokov razvoj. V: Čerin, A. (ur.). *Igra in igrače*. Zveza prijateljev mladine Slovenije.